

Kurucusu:
Dr. Mehmet Ali UZ

Yayın Kurulu:
Dr. Mehmet Ali UZ
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
Hasan YAŞAR
Ahmet ÇELİK
Ali IŞIK
Av. Serdar CEYLAN

CİLT: 24 • SAYI: 27
12 Kasım 2025 ÇARŞAMBA

KADEMİK

Sayfalar

Merhaba

f /akademiksayfalar

www.merhabahaber.com

Ahiliğin Temel Metinlerinden ŞEYH GAYBÎ'NİN FÜTÜVVETNÂMESİ ÜZERİNE

Fütüvvetnâme, fütüvveti konu alan veya fütüvvetin âdâb ve erkânı hakkında bilgi veren eserlerin ortak adıdır. İslâm dünyasında VIII. yüzyılda Irak ve İran'da başlayıp zamanla tasavvuf çevrelerine ve meslekî teşekküllere tesir eden fütüvvet kavramını konu edinen ve bir nevi bu te-

Ahmet ÇELİK

şekküllerin nizâmnâme-si hüviyetine bürünen eserlere genellikle "**Fütüvvetnâme**" adı verilmektedir. Bu eserler Arapça'da "**Kitâbü'l-fütüvve**", Farsça ve Türkçe'de "**fütüvvetnâme**" denilmektedir.

Kitâbü'l-fütüvve, daha çok klasik tasavvuf kaynaklarında fütüvvet kavramına dair konuları veya müstakil risaleleri ifade ederken;

فتوت نامه

اعوذ بالله من المردود العين المتبطاي
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي زين الفتوة بالايان وبين انودة بالكم
والاحسان ومنور قلوب اوليائه بنكت دقايق
معارف الفتوة والعرفان وجعل الفتوة اسلم الطرق
وعداوة الشيطان ونمرا الآداب من شجر الفتيان الذي
كان لا وقت والارمان واشهد ان لا اله الا الله
وحده لا شريك له الرحمن الذي علم القرآن واشهد ان
محمد عبده ورسوله صاحب العلم والفرقان ومالك
الحور ولوليان صلى الله عليه وعلى آله والتابعين

بالاحسان

Aka. Mei 1997 / 2539

İmam **Kuşeyrî** de (ö.465 /1072) **er-Risâle** adlı eserinde fütüvvete dair bir bölüme yer vermiştir.

Fütüvvet teşkilâtına ait ilk fütüvvetnâmeler XIII. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanmıştır. Bu sahada yazılan ilk eser ise Abbâsî Halifesi Nâsır-Lidînillâh'ın, Abbâsî hilâfetinin otoritesini güçlendirmek amacıyla fütüvvet kurumunu kendi kontrolü altına almayla teşebbüs etmesi sonucunda **Şeyh Şehâbeddin es-Sühreverdi**'ye (ö. 632 / 1234) yazdırdığı **Risâletü'l-Fütüvve**'dir. Ondan sonra İslâm dünyasında bu niteliği taşıyan fütüvvetnâmelerin sayısı giderek artmış Arapça, Farsça ve Türkçe pek çok fütüvvetnâme kaleme alınmıştır.⁽¹⁾

ŞEYH GAYBÎ ve FÜTÜVVETNAME'Sİ

Ankara Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'una (06.Mil. Yz. A 8546) "**Fütüvvetnâme**"⁽²⁾ adıyla kaydedilen eserin müellifi kataloğa "Gaybî Sun'ullâh b. Ab-

fütüvvetnâme, XIII. yüzyıldan itibaren Ahi teşkilâtı içerisinde bahsedilen meslekî nitelikteki nizâmnâmeleri ifade etmektedir. Ancak bu eserlerin de kaynağı tasavvufi eserlerdir

Fütüvvetten bahseden ilk eser **Muhammed b. Hüseyin es-Sülemî** (ö. 412/1021) tarafından kaleme alınan **Kitâbü'l-Fütüvve**'dir.

İkinci müstakil eser ise **Hâce Abdullah Ensârî**'nin (ö.481/1089) **Fütüvvetnâme**'sidir.

(1) Ahmet Yaşar Ocak, "Fütüvvetnâme", TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1996, c.XIII, s. 264-265.

(2) Bu Fütüvvetname, KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Anabilimdalı Osmanlı Esnaf Teşkilatı dersinde Prof. Dr. Caner Arabacı gözetiminde final ödevi olarak 2022 tarihinde tarafımızdan hazırlanmıştır.

dullâh el-Külâhî' olarak girmişse de bu eser **Şeyh Seyyid Gaybî Oğlu Şeyh Seyyid Hüseyin'e** aittir. Çünkü Fütüvvetnâme'nin 3a. varakında "Şeyh Seyyid Gaybî"⁽³⁾ ismi bizzat geçmektedir.

Şeyh Seyyid Gaybî Oğlu Şeyh Seyyid Hüseyin, hayatı hakkında yeteri kadar bilgi mevcut değildir. Neşep bağında babası "Şeyh Seyyid Gaybî" olarak geçer. Seyyid Hüseyin'in Bektaşiler arasında meşhur olan, Hz. Ali'ye atfedilen ve yetmiş iki sözü şerh eden "Şerhu Hutbetü'l-Beyan" ile "Fütüvvetnâme" adlı iki eseri vardır.

Birinci eserin ilk nüshasının 1514 yılına ait olması; Fütüvvetnâme'sinde Burgâzî F ü t ü v v e t n â m e - si'nden yararlanılması ve Fatih Sultan Mehmet'ten "İslâm Padişahı" diye bahsetmesi, XV. yüzyılda yaşadığına delalet edebilir. Hutbetü'l-Beyan Şerhi'nin ilk nüshasının Bursa'da bulunması, eserin Bursa'da yazılmış olma ihtimalini kuvvetlendirir. Bu durum onun veya babasının Bursa'da yaşadığına işaret olabilir.⁽⁴⁾

(3) En eski Türkçe fütüvvetnâmelerden biri olan Şeyh Seyyid Gaybî oğlu Şeyh Seyyid Hüseyin'in *Fütüvvetnâme'si* geniş birer inceleme ve tahlil yazısıyla birlikte Abdülbaki Gölpınarlı tarafından yayımlanmıştır. Bkz. IFM, XV/1-4, s. 76-154; XVII/1-4, s. 26-72, 73-126.

(4) Ali Torun, "Şeyh Seyyid Gaybî Oğlu Şeyh Seyyid Hüseyin", *Ahilik Ansiklopedisi*, Ankara 2020, c.2 s.288-289.

Yine eserin 80a. sayfasında fütüvvet silsilesi sayılırken Halveti büyüklerinin isimlerine verilerek: "...Fahrü'l-müteahhirîn kutbî's-sailin seyyidi's-sadat Hazreti Seyyid Yahya'dır. Şeyh Alaeddin Rumi'dir. Şeyh pir-i nazardan tevbe telkin-i icazet bu Şeyh Hüseyin'e irişdi. Seyyid Hüseyin'den icazet bu fakirü'l-hakir Şeyh Sinan ibni Hâce Ömer Bâkirdirli'ye yetişdi." demektedir. Seyyid Yahya Şirvani (v.862/1457)⁽⁵⁾ ve Şeyh Alaeddin

(5) Mehmet Rıhtım, "Yahyâ-yı Şirvânî" TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2013, c.43 s. 264-166

Rumi (v.867/1462)⁽⁶⁾ Halveti tarikatinın pirleridir.

Eserde 77b-79b varaklar arasında Halvetiye tarikatı prensiplerinden **esmayı seb'anın** nasıl başladığı ile ilgili olarak bilgiler mevcuttur.

Halvetilik fütüvvetle yakın ilişkisi olan bir tarikatıdır. **Ömer Halvetî** ile birlikte Horasan bölgesinde ortaya çıkan Halvetiye tarikatı, diğer birçok tarikat gibi Hz. Ali önderliği ve muhabbeti esasına bağlıdır. Silsilesi, Sünnî tasavvuf ile fütüvveti uzlaştıran sistemleştiren Şehâbeddin Sühreverdi'ye ulaşan Halvetiye tarikatının fütüvvet anlayışına sahip çıkması tabiidir.

Halvetiye ile aynı kökten gelen Safevîlerin de fütüvvete ve fütüvvet ehline önem verdikleri bilinmektedir.

Fütüvvetnâme müellifi Şeyh Seyyid Gaybioğlu Şeyh Hüseyin'in, kendisine ulaşan fütüvvet silsilesinde altıncı kişi olarak Halvetiye'nin pîri **Ömer el-Halvetî'yi** (v.800/1397) zikretmesi, Halvetiye'nin pîrinin fütüvvet

tüvvet geleneğine bağlı olduğunu göstermektedir. Şeyh Hüseyin bir diğer eseri **Hutbetü'l-beyân**'da Ömer el-Halvetî'den Nâd-ı Alî Duâsı'nı okumanın fazileti hakkında bir rivayet nakleder.

Şeyh Hüseyin Fütüvvetnâme'sinde **Ömer Halvetî**'nin fütüvveti aldığı **Şedidâ** isimindeki zatın, muhibb-i hânedân olan bir padişaha başvurduğu, söz konusu padişahın Şedidâ'ya icazet verdiği, Şedidâ'nın da on iki imam aşkına, on iki kişiye şedd bağlayıp seccade vererek on iki büyük şehre gönderdiği anlatılmıştır. Şedidâ'nın fütüvveti verdiği bu on iki kişiden biri de **Ömer el-Halvetî**'dir.

Söz konusu **halife**, 1359-1389'da hüküm süren ve kendi döneminde Ahi şeyhlerinin şeyhü'l-meşâyihî olan **Sultan I. Murad** olmalıdır. Nitekim **Min-hâcü'l-mürîdîn** adlı eserinde Hocaîde Muhammed Tâhir Tophanevî aynı fütüvvet şeceresini ve Şedidâ ile ilgili rivayeti naklettiği bölümde I. Murad'ın ismini açıkça zikretmiştir.

Halvetiye silsilesinde bulunan **Ömer el-Halvetî**'nin mürşidi ve amcası Ahi Muhammed

(6) Mahmud Ulu, IX/XV. Asır Osmanlı Toplumunda Halvetilik ve Halvetiler, NEÜ, S.B.E. Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 2021, s.110-113.

Halvetî ismiyle meşhur **Ebü'l-Füyûzât Kerîmüddin Muhammed el-Hârizmî**'nin (780 / 1378) '**Ahi**' lâkabıyla anılması Ahi çevrelerle ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

Halvetiye silsilesinde yer alan Ömer el-Halvetî'nin halifesi **Ahi Mîrem**'in de (812/1409) Ahilikle bağlantılı olması kuvvetle muhtemeldir. Anadolu'ya gelerek Kırşehir'e yerleşen Ahi Mîrem'in hem 'Ahi' lakabını taşıması ve hem de Ahi Evren neslinden olduğuna dair rivayetler bu görüşü desteklemektedir.

Rifâîlik, Kadîrîlik, Bektaşîlik ve Mevlevîlik gibi tarikatlarla ilişkiler içinde olduğu bilinen Ahi teşkilatları, kuşkusuz Halvetiye ile de irtibatlı idi. Halveti şeyhlerinin Anadolu'ya gelişleriyle birlikte Ahi teşkilatlarıyla sıkı bir alaka kurduğu ve bu suretle müntesiplerini arttırdığı ve kuvvetlendiği görülmektedir.⁽⁷⁾

FÜTÜVVETNAME'NİN FİZİKSEL ÖZELLİKLER

Nesih hatlı 90 varakdan oluşan eser 195x120-140x80 mm. ebadında olup 13 satırdan meydana gelmiştir.

Eserin sırtı siyah meşin olup üstü ebrû kâğıt kaplı mukavva ciltlidir.

Kâğıtlar krem rengi ve rutubet lekeli, söz başları, cetveller ve keşideler kırmızı mürekkeple yazılıdır.

Kitabı istinsah eden **el-Hac Osman ibni el-Hacı Ali**'dir. Eser, 17 Muharrem 1217/**20 Mayıs 1802**'de tamamlamıştır.

Eserin 90b-97b varakları arasında "Zikrin yüksek sesle yapılması" ile ilgili bir makale yer almaktadır.

(7) Derya Baş, "Halvetiye", Ahilik Ansiklopedisi, Ankara 2020, c.1 s. 455-456.

FÜTÜVVETNAME'NİN MUHTEVASI

Anadolu'da yazılan ilk Türkçe Fütüvvetnâmeler arasında yer alan Seyyid Hüseyin'in Fütüvvetnâmesi, Burgâzî Fütüvvetnâmesi'ne büyük ölçüde benzerlik gösterir. Ancak erkân bakımından Burgâzî'den daha geniştir. Eser, hamdele ile başlar. Daha sonra Fütüvvet geleneğinde "çar-pir" olarak anılan Hz. Âdem, Hz. Nuh, Hz. İbrahim ve Hz. Muhammed'e (sas) fütüvvetin nasıl geldiği, ne şekilde intikal ettiği, İslam tarihinde şöhret bulmuş kıssalarla anlatılır. Hz. Muhammed'in (sas) Hz. Ali'ye şed kuşatıp velî ve vasî ilan ettiği Gadiru Hum hadisesi, Hz. Ali'nin on yedi kemer-bestesi, kardeşleştirme ve helva-yı cüfne bahisleri üzerinde durulur. Ayrıca Ahiliğin temel kaynağı olan fütüvvetin şartlarına, yüz yirmi dört edep ile soru-cevap faslına yer verilir.⁽⁸⁾

(8) Abdullbaki Gölpınarlı, "Şeyh Seyyid Gaybî oğlu Şeyh Seyyid Hüseyin Fütüvvet-nâmesi", İÜİFM, XVII/1-4 (1955-1956), s. 27-155; Ali Torun, Türk Edebiyatında Türkçe Fütüvvet-nameler, Ankara 1998, s. 51; Ali Torun, "Seyyid Hüseyin Fütüvvetnâmesi", Ahilik Ansiklopedisi, Ankara 2020, c.2. s.245.

ESERDEN BİR BÖLÜM (v.86b-88b):

"[Taâm Yimek] Evvel ol on iki edeb kim taâm yimekeddür:

Evvel sağ dizin diküp sol dizi üzerine otura, ya murabba' otursa tecvîz itmişlerdir; diz çökmek hod makbûldür.

İkinci: Lokmayı kiçi kese,

Üçüncü: Ağzına koydukda lokmaı koydukda evvel sağ yanıyla çeyneye ve kimse öninden almay.

Dördüncü: Tiz yiye, dökmeye, bulaşdırmaya ve damlatmaya.

Beşinci: Lokma ağzındayken söz kelecı eylemeye.

Altıncı: Kimsenün lokmasını gözetmeye,

Yidinci: Başın, gövdesin kaşımaya, taâm yiyecek çevre çevre bakmaya.

Sekizinci: Etmeği ısırup aşabanmaya.

Dokuzuncu: Katı-katı söylemeye ve kahkahayla gülmeye.

Onuncu: Her taâma izzet idüp, teenni ile yiye.

Onbirinci: Şol nesne ki yabana bırağacakdur, süğük gibi, kap gibi, anı kendü önine koya.

Onikinci: Taâmdan sonra elin yuya ve sile.

[Su İçmek] Ammâ ol üç edeb
ki su içmekdedür;

Evvel: Bardağı iki eliyle duta.

İkinci: Kanınca içe.

Üçüncü: Üstüne dökmeye.

[Söz Söylemek] Ammâ ol
dört edeb ki söz söylemekdedür,

Evvel: katı-katı söylemeye
kim ağzı yârı saçılmaya.

İkinci: Âdemile söyleşürken
çevre-çevre bakmaya.

Üçüncü: Sen-ben diyü söyle-
meye, siz-biz diyü lûtfîle söyleye.

Dördüncü: Eliyle söylemeye.

[Don Geymek] Ammâ ol biş
edeb kim don geymekdedür,

Evvel: Sağ yanından eğnine
ala, sağ yinine elin soka.

İkinci: İmâmesin otururken
sarmaya.

Üçüncü: Diz donın uru-durur-
ken geymeye.

Dördüncü: Başmağın geyicek
evvel ayağına giye.

Bişinci: Başmağın çıkarıcak
evvel sol ayağın çıkara.

[Evden Çıkmak] Ammâ ol
dört edeb ki evden çıkmakdur;

Evvel: İşikden daşra sol aya-

ğın basa.

İkinci: güle-güle çıkma-
ya.

Üçüncü: Yukarı bak-
maya, tekebbürlük dendir.

Dördüncü: Tanrı adın
aydırarak çıka.

[Yürümek] Ammâ ol
sekiz edeb ki yürümekde-
dür,

Evvel: Katı-katı yürü-
meye.

İkinci: Canavarcukları
gözede, basmaya.

Üçüncü: Dört yana ba-
ka-baka gitmeye.

Dördüncü: Taşdan taş
seğirdmeye.

Beşinci: İrlamaya,

Altıncı: Kimsenün ar-
dınca bakmaya.

Yidinci: Kendüden ulu-
nun önince yürümeye.

Sekizinci: Bir kişiyle
giderken bir işe meşgul
olup anı muntazır kılma-
ya.

**[Mahallede Yürü-
mek]** Ammâ ol dört edeb
ki mahallede yürümekdür,

Evvel: İş olmaduk ma-
halleye varmaya.

İkinci: Karşudan gelen
hatun kişiye yakın yürü-
meye.

Üçüncü: Bacalara ve
pencerelere, açık kapula-
ra bakmaya.

Dördüncü: Oğlancukla-
ra uymaya.

[Pazarda Yürümek]
Ammâ ol biş edeb ki ba-
zarda yürümekdür,

Evvel: Omuzunu kim-

seye urmaya, ya'nî itişmeye.

İkinci: Irakdağı kişilere çağır-maya.

Üçüncü: Bazarda lağ itmeye, kahkahayla gülmeye.

Dördüncü: Tükürmeye, süm-kürmeye.

Bişinci: Nesne yimeye, içme-ye, yürürken.

[Nesne Satun Almak]

Amma ol üç edebin nesnesi satun almaktadır.

Evvel: yumuşak söyleye

İkinci: çâşını az alabilin belin almaya

Üçüncü: nesne kim alagir vir-meye

[Eve Nesne Götürmek]

Amma ol üç edeb kim eve nesne götürmekdür

Evvel: önüne koymaya

İkinci: açık götürmeye

Üçüncü: eve varuncaya kadar ağzına komıya

[Eve Girmek] Amma ol beş edeb kim eve girmekdür

Evvel: kapuda çağır söyleme-ye

İkinci: sağ ayağın içeru bas-maya

Üçüncü: kapudan girincek bis-millah diye

Dördüncü: bakınmaya

Bişinci: sağ yanına selam vire

[Oturmak] Amma ol üç edeb kim oturmakdur

Evvel: kendü yerün bile

İkinci: sağ dizin yukarı dike sol dizin aşağı

İkinci: Karşudan gelen hatun kişiye yakın yürümeye.

Üçüncü: Bacalara ve pencere-lere, açuk kapulara bakmaya.

Dördüncü: Oğlancuklara uy-maya.

[Pazarda Yürümek] Ammâ ol biş edeb ki bazarda yürümek-dür,

Evvel: Omuzunu kimseye ur-maya, ya'nî itişmeye.

İkinci: Irakdağı kişilere çağır-
maya.

Üçüncü: Bazarda lağ itmeye,
kahkahayla gülmeye.

Dördüncü: Tükürmeye, süm-
kürmeye.

Beşinci: Nesne yimeye, içme-
ye, yürürken.

[Nesne Satun Almak]

Amma ol üç edebin nesnesi sa-
tun almakdadır.

Evvel: yumuşak söyleye

İkinci: çâşını az alabilin belin
almaya

Üçüncü: nesne kim alagir vir-
meye

[Eve Nesne Götürmek]

Amma ol üç edeb kim eve nesne
götürmekdür

Evvel: önüne koymaya

İkinci: açık götürmeye

Üçüncü: eve varuncaya kadar
ağzına komıya

[Eve Girmek] Amma ol beş
edeb kim eve girmekdür

Evvel: kapuda çağır söyleme-
ye

İkinci: sağ ayağın içeru bas-
maya

Üçüncü: kapudan girincek bis-
millah diye

Dördüncü: bakınmaya

Beşinci: sağ yanına selam vire

[Oturmak] Amma ol üç
edeb kim oturmakdur

Evvel: kendü yerün bile

İkinci: sağ dizin yukarı dike
sol dizin aşağı

Koya ya dizin çöke ya nurab-
ba' otura üçüncü ayağın öte gös-
termeye

[Konukluğa Varmak]

Amma ol üç edebki konukluğa
varmakdadır

Evvel karı gelen kişinin önün-
ce yürümeye eğer küccük dahi
olursa

İkinci: “yiyecek var mı?” deyü
sornaya

Üçüncü: taamdan sonra otur-
maya

[Begler Katına Karmak]

Amma ol beş edeb ki begler katı-
na varmakdur

Evvel bi vakit varmaya

İkinci büyük tapu kıla

Üçüncü irak ortura

Dördüncü iyken çok söyleme-
ye

Beşinci şunu şöyle bunu böyle
kıl dimeye

Amma üç edeb ki ta’ricce var-
makdadır

Evvel fesad ehliyle yürümeye

İkinci çok söylemeye üçüncü
kimsenin eteğin basmaya

[Âdem Okuyuvarmak]

Amma üç edebki âdem okuyu-
varmakdır.

Evvel: büyük kapu kıl

İkinci: başmağın önüne koya

Üçüncü: kendü önce yürüme-
ye

[Hasta Suvarmak] Amma
ol beş edeb ki hasta suvarmakda-
dır

Evvel ikindi namazından son-
ra varmaya

İkinci köleler yüziyle gire

Üçüncü sol yanından dolana
sağ yanına otura

[Dördüncü] çok oturmaya

Beşinci dua kılub kalka

[Gazaya Varmak] Amma ol
altı edeb ki gazaya varmakdır

Evvel dilinden büzmeveve
yire oturmaya

İkinci elin göğsüne urmaya

Üçüncü “azzemallahu ecrike”
diye

Dördüncü çok ağlamaya

Beşinci inna lillah ve inna
ileyhi raciun diye.

Altıncı sabredin diye öğit
vire”

Kaynakça:

BAŞ, Derya. “Halvetiyye”, Ahilik Ansiklopedisi, Ankara 2020, c.1 s. 455-456.

GÖLPINARLI, Abdülkâki. “Şeyh Seyyid Gaybî oğlu Şeyh Seyyid Hüseyin Fütüvvet-nâmesi”, *İÜİFM*, XVII/1-4 (1955-1956), s. 27-155.

OCAK, Ahmet Yaşar. “Fütüvvetnâme”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1996, c.XIII, s. 264-265.

RIHTIM, Mehmet. “Yahyâ-yı Şirvânî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2013, c.43 s. 264-166.

TORUN, Ali. “Şeyh Seyyid Gaybî Oğlu Şeyh Seyyid Hüseyin”, Ahilik Ansiklopedisi, Ankara 2020, c.2 s.288-289.

TORUN, Ali. “Seyyid Hüseyin Fütüvvetnâme-si”, Ahilik Ansiklopedisi, Ankara 2020, c.2 s.245.

TORUN, Ali. *Türk Edebiyatında Türkçe Fütüvvet-nameler*, Ankara, 1998.

ULU, Mahmut. *IX/XV. Asır Osmanlı Toplumunda Halvetilik ve Halvetiler*, NEÜ, S.B.E. Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya, 2021.

Murat
YAYLACI

İSMİL CAMİ-İ KEBİR

Bilindiği gibi İsmil 1956 yılında belediye statüsüne kavuşmuştur. Öncesinde muhtarlıkla yönetilen bir köy konumundayken, bu tarihten itibaren kasaba unvanını almıştır.

Belediye olduktan sonra dört mahalleye ayrılmıştır. Mahalle isimlerine ise o bölgeler neyle anılıyorsa yine aynı isimler verilmiştir. Bu bağlamda İsmil’de o dönem su ihtiyacının karşılandığı tatlı kuyunun olduğu mahalleye “Çeşme Mahallesi”, Hacı Gani Cami’nin bulunduğu mahalleye “Hacı Gani Mahallesi”, büyük gölün bulunduğu mahalleye “Gölbaşı Mahallesi”, Cami-i Kebir olarak anılan çarşı merke-

zinde bulunan merkez caminin olduğu mahalleye ise “Cami-i Kebir Mahallesi” adı verilmiştir.

Peki Cami-i Kebir ne demektir?

Sözlükte “Kebir”, “Büyük ve cüsseli, ulu ve yüce olmak” manasındaki “Kiber” mastarından türemiş bir sıfat olup “Büyük ve gövdeli, ulu ve yüce” anlamına gelmektedir. Cami-i Kebir ise “Büyük cami, ulu cami” demektir. Birçok yerde bu ismi taşıyan camiler mevcuttur.

Cami-i Kebir deyimi, genellikle bölgesindeki en büyük ve en önemli camiyi tanımlamak için kullanılır.

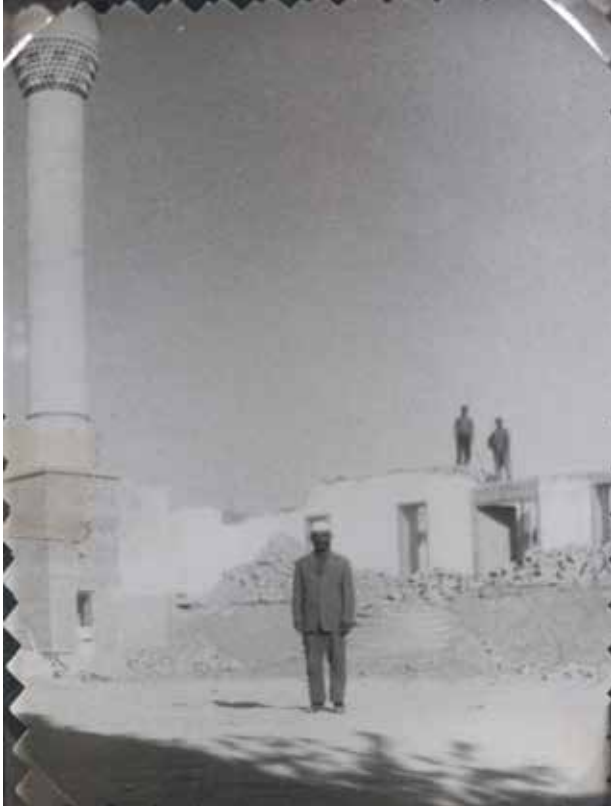

14.02.2010 12:34

Cami-i Kebir'ler, genellikle dönemin hükümdarları veya zengin hayırseverler tarafından yaptırılmıştır. Bu yapılar, sadece ibadet için değil, aynı zamanda eğitim, sosyalleşme ve toplumsal etkinlikler için de kullanılmıştır. Kütüphane ve medrese gibi ek binalarla çevrelenmiş olan bu camiler, bir dönemin kültürel ve sosyal hayatını yansıtan çok fonksiyonlu merkezler olmuştur. İsmil'deki Cami-i Kebir de bu özelliktedir. Osmanlı döneminde bu cami, aynı zamanda mektep görevi de görmüş, hatta burada medrese benzeri dersler verilmiştir. Çevre köylerden ve başka şehirlerden bu camiye talebeler gelmiş, köy odalarında yatılı kaldıkları olmuştur.

İsmil Cami-i Kebir, çarşı merkezinde köy meydanında bulunmaktaydı. Bu caminin kim tarafından hangi tarihte

yapıldığı bilinmemektedir. Rivayetlere göre bölgedeki ilk mescidi Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat yaptırmıştır. Selçuklu sultanı hicaz yolu üzerinde önemli bir noktada olan İsmil'e

bir kuyu han ve mescit yaptırmıştır. Fakat bu yapıların ne zamana kadar ayakta kaldığı bilinmemektedir. Kuyu halen çarşı merkezinde koruma altındadır.

Günümüzdeki büyük caminin yerinde olan ve yıkılan bu Cami-i Kebir 17.yy mimarisi özelliği taşımaktaydı. Kalın kerpiç malzemeden yapılan üzeri ahşap kirişlerle örtülü bu ibadethane 1970 yılında eskidiği ve bölgeye yetersiz geldiği için yıkılmıştır. (Bölge halkının anlatımına göre bu caminin ahşap kirişleri İsmil'in güney batısında olan harap olmuş "Alanlı" şehrinde getirilmiştir.) Bazı tahribatlar nedeniyle tarihte bu eski camiye farklı zamanlarda tadilatlar yapılmıştır. 1940'lı yıllarda yapılan en son tadilat sırasında caminin iç süsleme ve hat sanatlarını ünlü ressam ve sanatçı "Müslüm Gökçek" yapmıştır.

1970 yılında yıkılan eski caminin yerine, günümüzde alt kısmı İşhanı olarak tasarlanan büyük cami inşa edilmiştir. Yeni cami 814 m² arsa üzerine on iki kolonla desteklenmiş büyük bir kubbeyle yine ön tarafına üç adet küçük kubbe tasarlanarak yapılmıştır. Konya Aziziye Cami'nden esinlenilerek kapısından büyük, sekiz adet pencere ile yapılmıştır.

Eski camiden kalma tahta minarenin yerine yapılan iki şerefeli tek minare yıkılmayıp, caminin içinde muhafaza edilmiştir. Caminin iç mekânı 594 m² olup, 600 cemaat kapasitelidir. Cami 1977 yılında ibadete açılmıştır. Eski caminin adı Cami-i Kebir olsa da yeni camiye yine aynı anlama gelen "Büyük Cami" adı verilmiştir.

Caminin alt kısmına kapalı çarşı tarzında on sekiz adet dükkân yapılmıştır. Bu dükkânlardan bir tanesi de Cami derneğinin idari işleri için tahsis edilmiştir. Eski tarihi şadırvanın yerine İsmil Belediyesi tarafından yapılan şadırvan da yıkılıp, Karatay Belediyesi gasilhane ve lavabolar yapmıştır.

1992 yılında caminin iç kısmının hat yazılarını "Hüseyin ÖKSÜZ" yazmıştır. Göbek yazısında Ayet 'el Kürsi, Arslan göğüslerinde çahr-ı yarı güzîyin, kasnak yazısında Cuma Suresi, girişteki sütunların üzerinde ise Esmâ'ül Hüsna'dan isimler vardır. 1993 yılında yerden ısıtma sistemine geçilmiştir.

İsmil Cami-i Kebir'de birçok önemli hoca efendiler görev yapmıştır. Bunlardan en meşhurları Hafız Hoca Ahmet Efendi ve Derviş Hoca'dır.

Caminin imam hatipliğini 1993 yılından bugüne Akif Leblebicioğlu yapmaktadır. Aşağıdaki listede Osmanlı'dan günümüze camide görev yapan hocaların isimlerine ulaşabildiklerimiz vardır.

Hoca Ahmet İnyayla

Derviş Hoca

Camide Görev Yapan Bazı Hoca Efendiler (İsimlerine Ulaşabildiklerimiz) :

- 1- Mehmet Oğlu Hafız Hasan (1830-1844)
- 2- Molla Veli Oğlu Hasan Efendi (1845- ?)
- 3- Hafız Hacı Ahmet Efendi (1930-1957)
- 4- Derviş YÜKSEK (1960-1978)
- 5- Müezzin Saffet SAMANCI (1976-1978)
- 6- Ali TÜRKER (1980- ...) Geçici görev
- 7- Muammer ALTINIŞIK (1981-1987) (İlk kadrolu hoca)
- 8- Hanefi KIRBAŞ (1 Ay)
- 9- Hasan ÇIRAK (1988-1990)
- 10- Mehmet ATLI (Müezzin,

Emekli Müftü)

- 11- Muammer KARAKUŞ (1990-1992) Emekli
- 12- Müezzin Nuri
- 13- Akif LEBLEBİCİOĞLU (1993- ...) (Halen devam ediyor)

Müezzinler

- 1- Numan UÇAR
- 2- Mehmet ERSOY
- 3- Mustafa PEHLİVAN
- 4- İsmail SOLAK (Merhum)
- 5- Ünal ÖZKULLUK
- 6- Mustafa BABAT
- 7- Mehmet AÇILAN
- 8- Ahmet ÇAKILCI
- 9- Hasan Basri HAFIZOĞLU
- 10- Selman AKIN
- 11- Mustafa ÇELİK

